a doklady, vyslechnouti svědky a vyšetřovati vše, i na místě (v továrně, dílně atd.). Po skončení svého úkolu nebo po uplynutí zákonem stanovené lhůty (15 dní) oznámí rozhodčí komise své rozhodnutí úřadu, který o něm vyrozumí strany. Oznámení rozhodnutí může být odloženo jen na žádost zástupců obou zúčastněných stran. Aby chráněny byly obě sporné strany po dobu rozhodčího řízení obligatorního, nemůže osoba, která není ve sporu:

1. podněcovati zaměstnavatele zavříti závody nebo zastaviti v nich práci, zrušiti pracovní smlouvy, aneb odmítnouti žádosti o práci;
2. podněcovati dělníky zastaviti práci nebo zrušiti pracovní smlouvu nebo zmenšiti výkonnost nebo snížiti jakost práce.

Návrh zákona obsahuje též trestní sankce.

Třetí osnova zákona, dle něhož mají býti zrušeny čl. 17. a 30. zákona o veřejné bezpečnosti z r. 1900, má odstraniti překážky tvoření odborových organisací a překážky odborového hnutí vůbec (zákaz stávek).

Čl. 17. zák. z r. 1900 zní: Zakázáno jest každé násilí nebo hrozba násilím níže uvedeným proti osobám třetím: je rovněž zakázáno třetí osobu veřejně zesměšňovati za účelem níže uvedeným; je konečně zakázáno povzbuzovati a podněcovati třetí osoby v umyslu uvedeném v odstavci 2.

Je zakázáno:

1. nutiti třetí osoby nebo zabraňovati jim, aby byly členy sdružení, jichž účelem je spolupráce, pokud jde o podmínky pracovní a mzdové;
2. nutiti zaměstnavatele propustiti dělníky nebo odepříti jim práci, nebo nutiti zaměstnance zanedbávati práci nebo odmítnouti nabídky práce za účelem vyvolání výluky nebo stávky;
3. nutiti násilím osoby třetí přijmouti pracovní nebo mzdové podmínky nebo použití násilí vůči třetím osobám nebo jim vyhrožovati, aby na nich byly vynuceny tímto způsobem určité nájemní podmínky v jejich podnicích zemědělských.

Dr. Jaroslav Janko:

# Osmý mezinárodní kongres aktuárů v Londýně.

Osmý mezinárodní kongres aktuárů v Londýně byl zahájen 27. června 1927 v starobylé síni Grocer's Company poselstvím prince Waleského. V něm se zdůrazňuje význam mezinárodního kongresu aktuárů konaného zase po 15 letech, který spočívá ne snad jen ve velikosti finančních institucí, za jichž technické vedení jsou aktuáři zodpovědni, ale proto, že tyto instituce uvádějí v praksi různé systémy pojištění, které slouží dobru obcí a státu.

Pak uvítal členy kongresu starosta londýnský, který pravil, že považuje tento kongres za důležitou událost v období svého úřadování a to tím spíše, že princ Waleský přijal čestné předsednictví a neméně než 20 států je representováno oficielními vládními delegáty. — Povolání aktuárské je považováno za tajemné, ale jeho příslušníci se těší veliké vážnosti. Od diskusí si slibuje nejen rozšíření vědomostí, ale doufá, což je důležitější, že budou opět navázána stará mezinárodní přátelství a nová utvořena.

Nato promluvil Am. Bégault, čestný president stálého výboru mezinárodních aktuárských kongresů; vyzvedl, že při sledování programů jednotlivých kongresů je patrna vzrůstající důležitost sociálního pojištění a doufá, že z diskusí vyjde posílené přesvědčení, že jen ty sociální reformy, které spočívají na základně vědecké, jsou trvalými a zasluhují podpory vlád, zatím co empirické metody, třebaže jsou s počátku vábivé, mohou vésti jen k rozčarování a nespokojenosti v budoucnosti.

Na to se ujal slova sir Joseph Burn, zvolený presidentem kongresu, a přál zdaru tomuto kongresu, který zase po 29 letech se koná v Londýně. Tento kongres není toliko shromážděním odborníků, majících na mysli v první řadě rozvoj své vědy, nýbrž význam jeho je mnohem dalekosáhlejší, ježto rozvoj této vědy jest nejúčinnější ze všech sil, které nyní pracují pro dobro lidstva. Jsou dva zcela proti sobě stojící názory na socialism. Ale z většiny hledisek všichni správně myslící lidé musí věřiti v socialism, t. j. musí věřiti v myšlenku: kdyby se mohly nésti strasti kolektivně, muselo by býti výsledkem co největší dobro největšího množství lidí; není-to jen bláhové a neekonomické, ale nemorální neopatřiti každého jednotlivce prostředky, které by ho chránily proti katastrofálním příhodám a při plnění jeho rodinných a sociálních povinností. Socialism správně chápaný jest zajisté jen applikace těchto velkých a zřejmých zásad a jejich splnění ve světě dnes může býti dosaženo podporováním a zdokonalováním pojištění všeho druhu. — V čele tohoto pokroku stojí nyní Amerika. Vzrůst všech odvětví pojištění, zvláště životního, je tam vskutku úžasný. Vzrostl-li celkový pojištěný obnos v Anglii za posledních 30 let o 130%, vzrostl ve Spojených státech zhruba o 800%. Je to sice také důsledkem vysokých mezd a celkové vyšší životní úrovně v Americe, ale nelze přehlédnouti, že obyvatelstvo je tam mnohem lépe obeznámeno s výhodami všech druhů pojištění. Každý stát může přispěti k velikému pokladu vědomostí a podnětů a z diskuse o referátech, jež byly kongresu předloženy, vyjde jistě mnoho poučení. Nezůstane pak jistě jen na pracích zde shromážděných, nýbrž z jejich podnětů vzejde další pokrok ve směru přiblížení se k ideálu pojištění.

O společenských podnicích v době kongresu a jiných podrobnostech dočte se laskavý čtenář na př. v Pojistném obzoru č. 57 a násl. Omezím se proto v této zprávě toliko na otázky sociálního pojištění.

Na programu bylo těchto sedm bodů:

1. pojištění lidové a jeho další rozvoj,
2. invalidní a úrazové nadlepšení v životním pojištění,
3. pojištění skupinové,
4. pojištění invalidní, nemocenské, úrazové, starobní a pojištění pozůstalých,
5. pojištění vadných životů,
6. zajišťování za risikovou (přirozenou) prémii,
7. vliv poklesu měny na životní pojištění.

Jednání bylo rozděleno do dvou sekcí, z nichž jedna zasedala v londýnské radnici a probírala otázky soukromého pojištění. Druhá sekce zasedala současně v síni (Staple Inn hall) institutu aktuárů a probírala otázky týkající se bodu čtvrtého. Jednání v této sekci pro sociální pojištění zahájil Simmonds poukazem na to, že, zatím co základní podmínky — pokud se týkají formy dávek — finančních opatření aktuárských požadavků jsou podobné, narážejí aktuárové různých států na veliké rozdíly v problémech řešících podrobnosti. S rozvojem sociálního pojištění přibývá také tak zv. pensijních fondů, v nichž se provádí pojištění obyčejně pro vyšší kategorie zaměstnanecké jednoho zaměstnavatele na vyšší dávky. Pro kategorie, pro jejichž povolání jsou charakteristické častější změny místa (jako soukromí učitelé, vychovatelky, ošetřovatelky) pak vznikají pensijní fondy spolupůsobením větších skupin zaměstnavatelů. A tu jest první důležitou otázkou, zda má aktuár doporučiti tvoření soukromých pensijních fondů, či opatření prostřednictvím pojišťovací společnosti. Tuto otázku nelze ani po zkušenostech amerických všeobecně rozřešiti, nýbrž zkoumati každý případ zvlášť. Proto bude vítáno, budou-li v tomto směru sdělovány co nejhojnější zkušenosti.

Dalším důležitým bodem je veliká rozmanitost elementů směrodatných ve výpočtech pensijních fondů; z nich pak třeba zvláště vyzvednouti závislost na mzdě a zrušení pojistky, ježto případy, které se vyskytly v Americe, že příspěvky zaměstnavatele následkem zrušení pojistek stouply

až o dva tisíce procent, nabádají k největší rozvaze. Osoby, které mají zájem na pensijním fondu, kladou aktuárovi otázku nejen po výši závazků v určitém okamžiku, nýbrž také, kolik bude podle jeho mínění důchodců a jaký bude roční náklad na dávky v jednotlivých letech v budoucnosti, což je zpravidla spojeno s otázkou, v kterém roce dosáhne pravděpodobně roční výdej maxima. Takové otázky ovšem nesouvisí se solventností fondu, ale přece nutno dáti na ně odpověď, což je nyní ztíženo zvláštními poválečnými poměry, takže nelze očekávati úplně průběh jevů tak, jak jej předpokládají aktuárovy tabulky. Zvláště třeba věnovati pozornost otázce velmi malých fondů. Důležitými pak jsou otázky (pro anglické aktuáry zcela nové) výpočtu pojistného v dělnickém invalidním pojištění americkém, kde zřízen centrální ústav jakožto všeobecný »clearing house« pro záležitosti invalidního pojištění. Proto jsou zvláště zajímavé práce amerických aktuárů, které sdělují způsob klasifikace risik v jednotlivých třídách.

Sir A. Watson nato probíral hlavní problémy sociálního pojištění, jichž se týkají předložené práce, několika výstižnými rysy. První otázkou jest, zda invalidní pojištění jest řešeno nejlépe ve spojení s nemocenským či se starobním pojištěním. První způsob řešení je proveden v Anglii. Invalidní důchod je jednoduše pokračováním nemocenské podpory. V jiných státech pak je provedeno řešení druhé a tvoří někde dokonce zcela samostatné odvětví pojištění. Otázka je proto důležitá, že administrativní aparát nemocenského pojištění a starobního je všeobecně odlišný a předmět jejich činnosti je podstatně rozdílný, takže se musejí blížiti k plnění svých povinností z různých hledisek. Tam, kde je spojeno pojištění invalidní se starobním v jedno pojištění důchodové, vychází se z pojetí invalidity jako stálého fysického stavu. Aktuáři angličtí však považují svoji metodu také za logickou; důchod invalidní je podmíněn trvající neschopností k práci a nerozhoduje se otázka, je-li neschopnost trvalou, ač jistě velký počet případů se objeví jako trvalých. Podmínkou je, aby důchodce byl zcela neschopen jakékoliv práce, kterou osoba téhož druhu a podobných poměrů může vykonávati. Na druhé straně je praxe v jistých státech, že se vyplácí důchod v případech částečné neschopnosti. Tím vzniká rozdíl mezi oběma způsoby nazírání na krytí tohoto risika. Byla by proto velmi informativní srovnávací studie v aktuárské formě na základě zkušeností různých států o tomto zajímavém předmětu v invalidním pojištění. Dále je mimořádně důležitou otázka sazeb pojistného, tedy zvláště, má-li býti jednotné či úměrné mzdě. V Anglii je pojistné jednotné (s výjimkou fondů pro některé vyšší kategorie úřednictva), ježto z průmyslového zaměstnanectva výdělek se mění nejen mezi jednotlivými obory průmyslu a obchodu, ale i v jednotlivých případech se změnou hospodářských poměrů. Proto se zdá ve Velké Britanii nesnadným najíti pojistně technickou rovnováhu mezi pojistným a dávkami, ježto obojí závisí na podmínkách, jež nemohou býti předvídány. Jest ovšem možno se vyhnouti této nesnázi, jestliže pojistné jest jen průměrnou cenou dávek, uvažujeme-li osoby všech stáří dohromady; tato jednoduchá základna pro pojistné pak byla v některých státech považována za postačující. Když pak na jejím základě uvažujeme jednotlivé případy podle průběhu pojištění, vyskytuje se velmi mnoho nespravedlnosti, nehledě k ohromné administrativní a početní složitosti. V Anglii je velmi rozšířeno dobrovolné pojištění, takže doplňuje jednotné pojištění obligatorní.

Velký zájem vzbuzuje otázka seskupení pojištěnců podle území nebo podle odborů výrobních či zaměstnání a pod. Tu je důležité sbírat zkušenosti jednotlivých pojišťoven, aby vynikl význam zvláštních risik a vyrovnávacích fondů.

Eminentně důležitým problémem v sociálním pojištění jest hromadění reserv. Ve Švédsku je zavedeno pevné pojistné a celý systém starobního pojištění se zdá vybudován na zásadách, jež aktuáři považují za zcela orthodoxní. Pro nemocenské pojištění a prvních pět let invalidního pojištění ve Francii se nepovažuje za potřebné shromažďovati reservy; na druhé

straně se zdá, že systém tohoto státu vyžaduje, aby dávky byly pevné a fondy tvořeny podle pojistně matematických zásad pro pojištění starobní a pozdější stadia pojištění invalidního. Zajímavo, že ve Velké Britanii je postup obrácený. Tvoří se reservy pro dávky nemocenského a invalidního pojištění, ale platí se důchody vdovské a osobám mezi 65. a 70. rokem z příspěvků pokud stačí, a ostatní doplácí stát. Pojistným se uhražuje hodnota dávek pojištěnce, který vstoupil v 16. roce svého věku do pojištění a přes to byly utvořeny velké reservy; to je možno tím, že stát platí určitou část dávek a odpovídající část ryzí prémie takto uvolněná se dává do umořovacího fondu, z něhož reservy nutné pro rovnováhu jsou postupně tvořeny. Výhoda britského systému je tato. Vliv na základy nemocenského pojištění má kvalita administrativy. Je prováděna lidmi a ti potřebují nějakého povzbuzovacího prostředku; ten je ve vyhlídce na přebytek po předložení bilance za pětiletí. Z přebytku se zlepšují dávky, což působí zadostiučinění těm, kteří cítí, že jejich horlivostí pracovní tohoto zdaru bylo dosaženo. Jinak je tomu v systému starobního pojištění, neboť zde není risiko rozděleno na místní fondy, nýbrž centralisováno. Stát pak doplácí, čeho je třeba na běžné výdaje, pokud přesahují vybrané příspěvky. Příspěvky státu rostou zvláště proto, že obsahují pense osob starších 70 let, za něž nebylo vůbec placeno pojistné. Bylo uplatňováno tvrzení, že k ochraně budoucích generací by měl stát vytvářeti fond. Na to dává sir Watson jednak odpověď specielní, že nynější generace je zatížena výdaji válečnými a důchody válečných invalidů, což tvoří vážnou mez pro její platební schopnost na sociální pojištění. Všeobecná odpověď pak jest: rozumná finanční politika dobře řízeného státu pečuje o zvýšení svého kreditu a činí opatření pro svá budoucí břemena všemi vhodnými prostředky inkl. systematickou redukcí státního dluhu. Dokud sledujeme tuto praksi přesným prováděním umořovacího plánu, který odhlasoval parlament, cítíme, že v podstatě vyhovujeme požadavkům zdravých státních financí. — Není hospodářského rozdílu pro stát, který jest zodpovědný za rostoucí výdaje pensijního schematu, mezi hromaděním pensijního fondu a mezi automatickou a ovšem ekvivalentní redukcí státního dluhu.

Na otázku, jaká úloha připadá státu při finančním plánu sociálního pojištění, je odpověď dána již tím faktem, že se jedná o pojištění povinné. Určí-li vláda, že jisté osoby musejí býti pojištěny, musí také sama na pojištění přispívati. S touto otázkou také souvisí těsně státní záruka za dávky. V britském systému pojištění nemocenského a invalidního je svěřeno vedení fondů místních jim samotným a mají také velkou volnost v rozdělování dávek a přebytků. Tyto okolnosti jsou neslučitelny s jakoukoliv státní zárukou. Na druhé straně schema pensijní je spravováno zcela státem a tu je také záruka úplnou. V tomto ohledu nelze ponechati lokálním fondům, aby je spravovaly na podkladě vlastních zkušeností o úmrtnosti, neboť by pak muselo dojíti k rozmanitým místním sazbám pojistného, aby bylo všude docíleno rovnováhy, ježto mortalita je geograficky v tak rozlehlém území značně rozdílná. — Bylo by vítáno, kdyby byly sděleny v tomto směru zkušenosti. Dále je třeba věnovati pozornost rostoucím nákladům státu na sociální pojištění v budoucnosti. Přírůstek obyvatelstva tu nehraje tak podstatnou roli, ježto se jeví jak na straně pojistného, tak na straně dávek. Britská vláda byla nucena v poslední době věnovati tomuto problému pozornost. Náklady na starobní pense dosáhly v roce 1925 téměř 30 milionů ročně. Možnost dalšího vzrůstu vzbudila starosti a při pojistně technickém přezkoušení se shledalo, že se tento obnos v dalších 30 letech zdvojnásobí. Tyto úvahy jsou střízlivým a vážným činitelem při návrzích, jimiž by měly býti náklady státu dále zvyšovány.

Bylo by užitečno snésti dále co nejvíce zkušeností o dobrovolném pojištění v rámci schematu obligatorního. Ve Velké Britanii při zavádění zákona o důchodech vdovských a sirotčích byl vzbuzen o tuto otázku zvláštní zájem, neboť mnozí zaměstnavatelé, malí obchodníci a jiní, jichž

živobytí závisí na vlastním vykonávání prací, potřebují podobné ochrany pro své rodiny, jako se dostává zaměstnancům. Tu by bylo možno zavésti jen dobrovolné pojištění, neboť je praktická obtíž, kde nelze povinnost placení nebo ručení uložiti zaměstnavateli; ani daňová administrativa nemůže postihnouti všechny poplatníky. Proto jsou zvláště důležité zkušenosti v tomto směru ve Švédsku a Dánsku. V diskusi, která se na to rozvinula, rozvedli zástupci jednotlivých států své referáty, které podali písemně o stavu zákonodárství dotyčného státu, hlavně ve směrech v referátu Watsonově naznačených; jejich řeči budou vydány tiskem v protokolu a budou ve spojení s referáty podanými velmi cennou pomůckou v dalším studiu otázek sociálního pojištění a usnadní jistě jeho rozvoj v mnohých směrech a to po cestách co nejbezpečnějších.

# Ze Sociálního ústavu Československé republiky.

Přednáškové období zakončeno bylo 4. července francouzskou přednáškou o využití volných chvil dělnictva, kterou proslovil k posluchačstvu neobyčejně četně shromážděnému v Grégrově síni Obecního domu ředitel M. Ú. P. Albert Thomas. Zajímavá jeho přednáška vyjde v českém překladě a proto „Soc. revue“ pouze zaznamenává její uspořádání.

Před tím 14. června promluvil v Soc. ústavě univ. doc. Dr. Ant. Basch o výsledcích mezinárodní hospodářské konference s ohledem na trvalou nezaměstnanost.

V podstatě uvedl: Mám přednášeti o výsledcích hospodářské konference ženevské s ohledem na poruchy zaměstnanosti. Mohu ovšem probrati pouze zásadní vztah mezi hospodářskou situací a zaměstnaností. Poruchy zaměstnanosti právě vedly především ke svolání konference. Již při předběžném zkoumání se ukázalo, že nejde o nezaměstnanost konjunkturální, nýbrž strukturální. Konference měla provésti analysu a diagnosu a navrhnouti prostředky k odstranění choroby. Byla dobře připravena a měla k disposici jedinečný materiál.

Mohu zde uvésti pouze několik dat, která nám dají alespoň povšechný obraz dnešního hospodářského stavu. Od r. 1913 do r. 1925 stoupla světová populace a zahraniční obchod asi o 5%, v Evropě však populace v téže době vzrostla pouze o 1% a zahraniční obchod evropský se dokonce zmenšil o více než 10%. Výroba surovin a potravin v témže období stoupla o 16 až 18% ve světovém trhu, kdežto v Evropě samé pouze o 4 až 5%. Při tom jest střední Evropa na tom ještě hůře. Populace ve střední a východní Evropě bez Ruska stoupla o 3%, výroba surovin a potravin o 2%, naproti tomu zahraniční obchod poklesl o 18%. Poněkud lepší poměry jsou v západní Evropě. V období od r. 1913 do r. 1925 stoupla populace o 5%, výroba potravin a surovin stoupla asi o 6 až 8% a zahraniční obchod zůstal na stejné úrovni. Proti tomuto nepříznivému vývoji stojí příznivý vývoj v ostatních dílech světa. — Klademe-li stav z roku 1913 rovný 100, jest obraz pro rok 1925 takový:

| | Severní Amerika | Jižní Amerika | Asie bez Ruska | Afrika |
|---|---|---|---|---|
| Populace | 109 | 122 | 105 | 107 |
| Výroba sur. a potravin | 126 | 134 až 135 | 116 až 124 | 138 až 139 |
| Zahran. obchod | 137 | 97 | 132 | 99 |

Vidíme, jak dalekosáhlý přesun se stal ve světové výrobě a světovém obchodu. Obraz se však nezmění, když vezmeme některé důležité obory zvlášť. Na příklad: